

de învățămînt era în vremea aceea omilia, cateheza. Chiar *Hexaimeronul* e sistematizat tot sub formă de omilii. Sbornicul *Zlatostruj* al cneazului Simeon devenit al cneazului rus Svjatoslav Jaroslavič este și o antologie deosebit de valoroasă a genului omiletico-parenetic. Opera aceasta a produs un mare avînt cultural în noul stat feudal bulgar al țarului Simeon¹ și mai tîrziu la slavii de răsărit etc.

În afară de aceste opere masive, lui Ioan Exarhul i s-au mai atribuit și vreo zece omilii izolate. Acestea sînt însă în mare parte compilații, adaptări și traduceri după modele bizantine. Vom stărui deocamdată asupra omiliei la *Schimbarea la față* sau *Preobrajenie* și asupra celor de curînd descoperite, și anume omilia despre *Ioan teologul și Evanghelistul* și omilia la *Întîmpinarea Domnului*². Omiliile la *Preobrajenie* și la *Înălțare* sînt cele mai răspîndite și se consideră că aparțin neîndoelnic lui Ioan Exarhul.³

¹ Emil Georgiev, *Car Simeon în op. cit.*, p. 271—290.

² Pînă în prezent se consideră în mod aproape unanim că aparțin sigur lui Ioan Exarhul următoarele omilii izolate:

1 Omilia la Înălțarea Domnului: Ioanna Prezvitiera Exarcha bolgarskago: *Slovo na vșesvie (vozneseenie) Gospoda našego Iisusa Hrista*. Încep.: „Veselite se nebesa! Radujse zemle!

2 Omilia lui Ioan Prezviterul la Schimbarea la față: *Slovo na Preobraženie Gospodne Ioana Prezvitiera*. Încep.: „Bogъ celovѣka prъvago sъtvori i vъ raj vъvede...”

3 Panegiricul sfîntului apostol și evanghelist Ioan Teologul — *Pochvala svѣtago apostola i eyangelista Ioana Bogoslovca, sotvoreno Ioanom Exarchomъ bulgarskimъ*. Încep.: *Paky namъ pride velikiy edinyi bogoslovecъ Ioanъ...* A fost descoperită de curînd de cercetătorul român Ioan Iufu în *Sbornicul lui Gherman*, p. 30 v — 41r. (cf. Ioan Iufu, *Sbornicul lui Gherman* (1359), în „Ortodoxia” an. XI, 1960, No. 2, p. 253—279).

4 Omilia lui Ioan Prezviterul despre Evanghelia la Nașterea lui Hristos: *Ioanna Prezvitiera slovo ot skazania eyangelъskago na roždestvo Gospoda našego Iisusa Hrista*. Încep.: *Hristu pravdivomu solncju...* Această omilie s-a răspîndit și la români.

5 Omilia lui Ioan Prezviterul Exarhul la Întîmpinarea Domnului: — *Ioanna Prezvitiera exarcha slovo na sretenie Gospoda našego Iisusa Hrista*. A fost descoperită de curînd de P. Ilievskij într-un sbornic din sec. XV-lea de redacție sîrbă, păstrat la Scopolie. Începe astfel: „Svѣtъ pravdnikom prisno imže nečъstivich ugasaet...” P. Ilievskij, *art. cit.*, p. 94 u.

6 Omilia despre „Lauda crucii” — *Pochvala krestu*.

S-au mai atribuit lui Ioan Exarhul și următoarele patru omilii, dar de specialiști mai puțin și cu multe rezerve.

1 Omilia lui Ioan Prezviterul la „Arătarea Domnului”. *Slovo Ioanna Prezvitiera na Bogojavlenie*. Încep.: „Bogъ Gospodъ velikii i svetlyi...”

2 Istorisirea din Evaghelia lui Ioan — de către Ioan, episcop bulgar: *Ioanъ episkopъ Bolgarshi, Slovo ot eyangelъskago skazania*. Încep.: *Otъidosta paky kъ sebѣ učenika divѣsta se. Maria že stoae vnѣ groba plačjušti se...*

3 Omilia la Bunavestirea lui Ioachim și a Anei. *Slovo na Blagoveštenie Ioakima i Anny*. Textul acestei omilii încă nu se cunoaște.

4 Omilia despre *Cei ce se înmormîntează în biserică*. *Slovo o progrebajuščich vъ cъrkvi*. Această omilie aparține mai degrabă lui Grigore, fost papă al Romei. Ioan Exarhul este cel mult traducătorul ei.

Este posibil să se mai descopere și alte manuscrise cu omilii care prin titlu, limbă, sti și compoziție să aparțină lui Ioan Exarhul.

³ Cele mai numeroase manuscrise se păstrează în Rusia. cf. Todor P. Todorov, *Ioan Ekzarh като писател-проповедник*, Sofia, 1951 p. 15; E. Petuhov, *Bolgarskie literaturnye dejatelji dr evnejšej epochy na ruskoj počve*, „Žurnal Min. Narod. prosv”, 1893, nr. 286, p. 314—316.